

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛЯ

Доротюк Валентина Іванівна

кандидат психологічних наук
старший науковий співробітник
завідувач відділу профільного навчання
Інституту педагогіки НАПН
м. Київ Україна

Стандарти середньої освіти ставлять нові вимоги до формування особистості учня, гармонізації її з суспільством в умовах компетентнісно орієнтованого освітнього процесу.

Але досі існує проблема невизначеності ролі вчителя, вимірів його компетентностей, їх проявів і впливів на навчальний процес. « Хто береться давати настанови іншим, повинен вважати себе більш майстерним від тих, кого навчає, і, якщо він хоч в малому виявиться неспроможним, то підлягає осуду». [1] Так характеризує особистість вчителя Декарт, і таке визначення не втратило актуальності в наш час.

Ми маємо розробити експертну програму для оцінки сутності та глибини професійної компетентності педагога, освіченості, світогляду, типу мислення, оригінальності у підходах до виховання, коефіцієнту та напряму інтелекту, психологічних якостей його особи. Не дивлячись на відсутність експертного інструментарію, існують стандартні вимоги до умінь та навичок вчителя.

Учитель повинен бути відкритим до ідей інших спеціалістів, повинні бачити досвід інших викладачів, щоб не вважати все, що не співпадає з його методикою роботи. невірним. Інколи, небажання враховувати чужі досягнення, аргументують педагогічними традиціями. Чи можливі традиції у викладанні?

Традиційною може бути тільки місія педагога у суспільстві, для виконання якої треба мати професійну підготовку та відповідні компетентності.

- Вчитель повинен гарно володіти мовою, бути красномовним, так будувати і відшліфувати свої думки, щоб, озвучені, вони ставали чіткими і зрозумілими для учнів.

- Вчитель повинен мати внутрішню свободу від власних досягнень у минулому; кожен урок повинен будуватись, по-різному та починатись, як новий; елементи несподіваного прогнозувати, як результат уроку; несподіване та цікаве повинно закладатись в план уроку. Очікування нового від учнів та вміння його сприймати, позбавить вчителя від стереотипного кліше відносно характеру і можливостей учнів, допоможе постійно відкривати нові особистісні якості учнів.

- Судження вчителя повинні виходити з фактів, а не чуток . Власний метод навчальних та виховних взаємовідносин з учнями буде істинним та міцним, якщо він буде базуватись на фактах та реальних подіях: «Все , чому навчаєш, потрібно викладати школярам , як річ, яка дійсно існує та приносить певну користь.» [2]

- Світ різноманітний і це є його основою. Вчитель повинен навчитись сприймати це різноманіття, спостерігати за настроями, вчинками учнів, визначати їх характери: «Характер, ті якості особистості, котрі накладають певний відбиток на всі її прояви і виявляють специфічне для неї ставлення до світу і насамперед до інших людей». [3] Знаючи характери учнів, педагог має забезпечити індивідуальний підхід до їх виховання: навчитись поважати їх думки, свідомо будувати довготривалі, доброзичливі стосунки.

- Вчитель повинен мати гнучкий розум і поведінку, постійно міняти підходи до викладання предмету і в часі, і в просторі. Кожен клас вимагає інших методик, так як учнівський склад не повторюється і в класі А у дітей є свої очікування і навчальні можливості, а в класі Б теж свої, несхожі. Якщо, педагог зуміє розрізнити цю. своєрідність, і зрозуміти її то зможе використати цю можливість для оптимізації уроків. Для вчителя відчуття ситуації є

запорукою успішних результатів, на відміну від того, коли вчитель презентує себе однаково в різних аудиторіях. Нічого немає незмінного - це життєва аксіома, яка розповсюджується і на професію вчителя.

- Без інновацій неможливе ніяке професійне діяння, в тому числі і педагогічне. Слід наголосити на тому, що сама інновація завжди має дві сторони, тому вчителям потрібно пам'ятати це та намагатись користуватись ними в щадному режимі до дітей і їх батьків.

Не потрібно нищити все попереднє у зв'язку з оновленням підходів до викладання, не варто перевертати все до основ, щоб потім його знову відновити. Вчитель повинен мати здоровий глузд та власні технології введення змін у навчальний процес, врівноважене ставлення до впровадження педагогічних інновацій.

У освітній галузі відсутні закони, відповідно до яких треба діяти. Немає жорстких інструкцій щодо проведення уроків, а є державний стандарт, що орієнтує на отримання конкретного результату роботи педагога. Внаслідок цього, педагог повинен терпеливо і наполегливо працювати над формуванням власних методів і принципів професійної діяльності.

Висновки:

1. Деякі аспекти педагогічної професії завжди залишаються поза увагою вчених.

Але це важливі елементи, такі як : врахування природи (сила нервової системи, стиль та особливості мислення, характер) самого педагога, та формування під її впливом власної професійної траєкторії.

2. Відсутні дослідження по визначенню особливостей внутрішнього світу вчителя, його емоційних втрат та статичних акцентуацій.

3. Для вирішення даних проблем потрібно створити програму дій по професійному та психологічному обстеженню та забезпеченню вчителям психологічного комфорту і профілактиці професійного вигорання.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРИ:

1. Декарт Рене . Рассуждение о методе, чтобы верно направлять свой разум и отыскивать истину в науках. М.,2020, 320с. (с.9)
2. Коменский Ян Амос. Великая дидактика. Педагогическое наследие., М., 1989, 416 с 7 (с. 74)
3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии .П.,2007, 713с. (с.620)